

КОМБИНОВАНА ОДЕЉЕЊА У ШКОЛСКОЈ МРЕЖИ СРБИЈЕ

Шпијуновић (1998: 45) износи податке да је у школској 1994/95. години наставним радом у Србији било обухваћено „836390 ученика распоређених у 34206 одељења. Од тога броја 47227 (5,65 %) ученика наставу похађа у 3655 (10,69 %) комбинованих одељења, 369719 (44,20 %) наставу похађа у 14276 (41,74 %) чистих одељења у разредној настави и 419454 (50,15 %) ученика наставу похађа у 16275 (47,57 %) чистих одељења у предметној настави“.

Дакле, удео школа са комбинованим одељењима у школској мрежи Србије је **веома значајан**. 3655 комбинованих одељења чине 20,38 % у односу на укупан број одељења у разредној настави (17931). Од тог броја је 2613 (14,57 %) формирано од два, 395 (2,20 %) формирано од три и 647 (3,61 %) формирано од четири разреда. **Дакле, СВАКО ПЕТО ОДЕЉЕЊЕ У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ У СРБИЈИ ЈЕ КОМБИНОВАНО, односно СВАКИ ПЕТИ УЧИТЕЉ У СРБИЈИ РАДИ У КОМБИНОВАНОМ ОДЕЉЕЊУ.**

Просечан број ученика у комбинованом одељењу је 12,92, а у чистом 25,89.

Просечан број ученика у одељењима формираним од два разреда је 13,89, у одељењима формираним од три разреда 8,51, а у одељењима формираним од четири разреда 11,69.

Свако затворено (угашено) четвороразредно одељење значи једну школу мање. Стално опадање укупног броја комбинованих одељења у Србији не треба никог да завара. Јер, не смањује се само број комбинованих одељења. Смањује се и број чистих одељења јер наталитет у целини опада.

Показало се да је затварање школе један од значајних генератора негативних миграционих токова становништва и депопулације села. (Лат. **populus** – народ). Одлазак учитеља и гашење школе је знак да је селу, као друштвеној заједници, крај близу, да га је деруштвена заједница препустила на милост и немилост тихог умирања.

Укидањем ових школа заоштрава се и проблем доступности основне школе полазницима, макар се то односило само на узраст од I – IV разреда, на значајном простору. Ми тиме нисмо само физички удаљили школу од ученика. Ми смо је од њега и

психолошки удаљили. Затварањем ових школа нестале су последње оазе и жаришта образовно васпитног и културног утицаја, не само на децу веж и на одрасле.

Места без школе и учитеља остала су пуста, без икаквих културних садржаја. Друштвени живот је до краја осиромашен. Људи су за ове школе емотивно везани. Градили су их они или њихови преци са одушевљењем, полагали велике наде у њих, сњпремни су да их ревитализују (лат. *vita*, ае – живот), али их се тешка срца одричу.

Затварање школе отвара проблем путовања ученика, њиховог одвајања од тоpline породичног гнезда, смештаја у домове или друге породице и тако даље. „На тај начин ће мали ученици постати велики мученици да би пешачењем и неуредним превозом испунили императивну личну и друштвену обавезу општег основног образовања“ (Лекић Ђорђе, 1985).

Мало се ко бави анализом колико је часова изгубљено због кашњења воза и аутобуса, какви су услови за превоз, колико пута је чекан аутобус који тог дана није ни пошао, како се одвајање од породице и путовање одражава на успех ученика и тако даље.

Можемо ли замислити шта све преживљава седмогодишње дете када треба да буде одвојено од оца и мајке, истргнуто из средине у којој је рођено, коју познаје и воли, упућено на смештај у градску породицу или ученички дом са непознатим лицима.

(Гојко Бановић: Петар Кочић, 1963)*

Када се све наведено сабере онда је јасно да су „школе на точковима“ много скупље од школа са једним учитељем. На жалост, та истина у Србији је схваћена тек пошто су многи рачуни непромишљености укидања сеоских школа већ испостављени.

Затварање сеоских школа у Србији последњих година постепено јењава. Све су израженије тежње да се оне, без обзира на број ученика, сачувају.

Проблем комбинованих одељења није дидактичка категорија која припада неким прошлим временима и која ће нестати сама по себи. То је категорија која је у нашој школској мрежи присутна у великом проценту и која ће, с обзиром на перспективе и тенденције миграционих кретања, бити још дуго један од значајних организационих облика основног образовања и значајна и трајна карактеристика школске мреже у Србији. То условљава потребу тражења нових и флексибилнијих решења и успостављања модерне, ефикасне и рационалне организације рада у школама са комбинованим

одељењима. Јер, оне очигледно не могу бити организоване као и школе у развијеним срединама и школе у којима је број ученика неколико стотина пута већи.

*Гојко Бановић: Петар Кочић, Сарајево, 1963: 5-7. (Опис одласка будућег књижевника Петра Кочића у манастирску школу).

„Мирисао је на овце.

Стада су се љети помицала по пашњацима тражећи хладовину, а пред зиму остављала своје торове, колибе и нејаке чуваре и са одраслима спуштала се у доње крајеве, да би се пред прољеће вратила на Змијање. Један чобанин, од оних који најбоље познају путеве, ишао је напријед, један отрага, а остали са стране, у гуњевима, корак по корак. Носили су котлиће и лонце за јело, а понеки би држао јагње у наручју, као дијете.

Сипљиви имењак говорио је о турским сабљама и синцирима, о непокорним мртвацима, о куги, а црна мантија помиње школу.

Извлачио се Петар из трња у које га је, ударом у леђа, бацио један ован, кад он, отац, наиђе на коњу. И довикну, онако у пролазу, преко ограде:

- Нећеш се ти дуго тући са овновима, немој мислити! Код мене, доље у Гомјеници, чека те буквар.

И баба Вида помиње школу.

Те године вукови почеше рано, прије зиме, да силазе у села. По камењарима и пашњацима испод Превије лежале су оглодане кости закланих коња и говеда. Пси су завијали, људи халакали, а стрив Миле узалуф чекао, с кубуром, у засједи. На провали изнад куће постави гвожђа, велика, вучја гвожђа, и једног јутра освану у њима курјак, с предњим ногама углављеним међу зупце. Укућани се сјатише да га виде, ухваћена, немоћна.

-Хоћеш нашег меса?

-Није нам доста ага и десетара, него још и ти!

-Видиш ли ти ово?

Али стриц Миле не допусти да курјаку суди коље, већ му само веза, послвије много муке, велико, говеђе звоно око врата и пусти га из гвожђа. Нек иде, онако шепав, у своје друштво и звоном објављује куд се чопор креће.

Звоно на вуку!

Људи су познавали звук тога звона и на опре бл, а баба Вида говорила да ће сад и чобанима бити лакше да чувају благо. Петар и Илија ће у школу, а Лујо ће по звону знати да ли се опасност примиче његовим говедима.

Помогла је унуцима да се попну на коња и остала плачући пред кућом. Са својих десет година, Петар се добро држао у седлу и придржавао пред собом Илију, а коња је водио стриц Миле. За дјецом, у брдима обавијеним маглом, остајали су родни Стричићи, мајчин гроб у ували ниже Превије, Лујо и његов Јаблан, гумно и шљива под којом је ага сједио. А доље, у Кмећанима, чека их манастир с калуђерима, отац с букваром. И Симеун Ђак, ако га нијесу стигле и однијеле бабине клетве.

Стриц је журно грабио напријед, кроз густу и ледену маглу, ланац на коњу звечкао. Кад им и Кочића главица остаде далеко иза леђа, стадоше на једном потоку да напоје коња.

-Па кад се запопите и будете овуда пролазили, сјетите се да вас је стриц Миле одвео у манастир, да школу изучите. И отидите, макар једном у години, на његов гроб и коју молитву читате, за душу његову. Ни бабу своју не заборавите, а на материну гробу подигните други билег, од тврђег камена.

Дјеца су ћутала.“ ...

Питања:

1. Свако а) треће,
б) четврто
в) пето одељење у разредној настави у Србији је комбиновано.
(Заокружи слово испред једног тачног одговора).
2. Сваки а) други
б) пети
в) седми ученик у Србији ради у комбинованом одељењу. (Заокружи слово испред једног тачног одговора).
3. Колико има просечно ученика у комбинованом одељењу?
4. А у чистом одељењу?
5. Зашто (због чега) је штетно затварање (гашење) малих сеоских школа?